

ara í feroyskum har, men at Jakob Jakobsen doyði, áðrenn málið var komið til veruliga viðgerð. Christian hevði soleiðis stóran arv at varðveita og tungar byrðar at lyfta. Hyggja vit at tí langa listanum yvir visindalig avrik gjøgnum 50-60 ár, sæst, at hann hevur ikki grívið talentirnar niður, sum hann fekk í so ríkiligt mál.

Siðst í 1950-unum kom tann hugsanin fram, at nú var tíðin komin til at fáa upp á fótur ein visindaligan stovn í Føroyum, sum skuldi vera karmur um útbúgving og gransking í feroyskum í Føroyum. Serliga var tað Hanus Debes Joensen landslækni, sum var forsprákari og fekk gjørt hugsanina um hægri feroyskan lesnað til veruleika. Landsstýrið játtaði pengarnar, og í 1962 varð Fróðskaparsetur Føroya sett á stovn. Hetta varð gjørt við Christiani í tonkunum. Í 1965 fóru boð eftir honum, og hann varð settur sum professari í feroyskum. Og skjótt fór at siggjast eftir. Mangt var óliðugt, og nógvar skuldi arbeiddast upp úr ongum. Kortini haldi eg, at tað ber til at siga, at við Fróðskaparsetrinum kom eitt nýtt tíðarskeið í feroyskum mentanarlívi, ja, at feroyskt samfelagslív styrktist. Á sín stillföra hátt og við sínum ómætaliga kunnleika og fakliga autoriteti gav hann ungum fólki kveiking og trív.

Við Fróðskaparsetrinum var hornasteinurin lagdur undir ein lærðan háskúla. Í 1973 varð Mortan Nolsøe boðsendur at koma frá universitetinum í Oslo at undirvísa í fólkafræmum. Hugsanin um eitt feroyskt universitet er ikki framt í verki enn, men viljin er til staðar og trúgv, og bara tað er ikki so lítið hjá einum fólki, sum ofta skortaði álit á egnan mátt.

Og eitt er vist, lærðsmgreinin í feroyskum hevur ment seg. Í tey 10-12 árin, sum farin eru, hevur hon slitið barnaskógvarnar. Í dag er hon provbundin universitetslestur á javnt við hjágrein í øðrum norðurlondum, og er góðkend av øðrum universitetum sum partur av fullum embætisprógv. Stórt tal av studentum er ført fram til próvs. Tey eru farin út í samfelagið, hvørt á sínum øki. Trupulleikar hava verið og eru framvegis, vist so, at finna teimum starv og soleiðis fáa nýtt tann fakliga kunnleika, sum tey hava í feroyskum máli og mentan, men hetta er nakað sum legnar seg, sum frá líður. Um ikki so langa tíð verður hevuðgreinarlestur settur á stovn í feroyskum.

Tað er eitt sjálvsagt framhald av tí, ið bygt er upp frammanundan. Tað sum mest skortur er á í lotruni, er á fakfólki, sum kunnu standa fyrri útbúgvingini beint nú, men hetta eigur eisini at fara at laga seg til tað besta, er politiskur vilji til staðar.

Í okkara tíð er tað meira neyðugt at hugla um mentanina hjá smáum tjóðum, sum eru hóttað av týning, enn fyrr, tá ið tær fingju lívað í frið og náðum. Í dag er neyðugt at økja um kunnskapur og vitan og at styrkja viljan til eigið andslív. Men hetta verða feroyingar at gera sjálvir, tí tað er eingin annar, sum kennir ábyrgd fyrri teimum greinum. Feroyingar mugu sjálvir kanna og granska tær serfærøysku (tjóðskaparligu) lærðsmgreinirnar og byggja upp lærðan lestur í teimum. Aftrat feroyskum máli og bókmentum kann nevast feroysk søga, musikkur, samfelagsviðurskiptir, fólkafræm og kvæðir. Tær almennu greinirnar, og tá serliga innan matematiskar-naturvisindaligar greinir, er tað biligari og lættari at lesa aðrastaðni. Men nýggjar greinir troka á. Datagreinum, oljugeinum og øllum tí, ið kostar nógvar pengar, eiga feroyingar at biða við. Ikki øll skilja hetta, men hetta eru beiskar royndir, sum fólk í øðrum londum hava gjørt, tá ið tey sleptu teimum humanistisku greinum upp á fjall og stongdu fyrri egnum mentanarkeldum. Í so máta hava feroyingar nógvar at vinna inn aftur. Tey komandi árin verða avgerandi fyrri, hvørja leið feroyingar velja. Teir teknologisku nýttu-poetarnir eiga altíð sínar sangarar, og teir kosta pengar, nógvar pengar.

Christian hevur fingist við tey flestu evnir inn- ann feroyska humanistiska gransking, og tá serliga við gransking, sum leggur hevuðsentin á mál og bókasøgu, mentan og tjóðlív. Í yrkingum sínum hevur hann brotið upp úr nýggjum. Fyrsta visindaliga verk hansara var tann feroyska-danska orðabókin (1928), sum teir báðir Mads A.

Jacobsen góvu út. Tveir hugsjónarmenn, sum enn gingu í skúla, formáddu at fáa til vega eitt verk, sum eingin annar feroyingur hevði megnað, sjálvt um fleiri hevdu roynt. Henda orðabókin setti sær spor. Eingin dugir væl at siga ella fata, hvat hon fekk at týða fyrri feroyskt mál. Her funnu fólk síni egnu orð og egnan málburð, og tað fekk tey at leita eftir meira. Seinna er orðabókin komin í nýggjari útgávu, og eisini er eitt eykabinð komið, sum Jóhan Hendrik W. Poulsen hevur gjørt. Innan fyrri etymologi og orðalæru hevur Christian granskað keltisk orð í feroyskum og harvi funnið fram á og kortlagit gamlar mentanarfarleiðir. Tann norrena tíðin hevur eisini staðið hjartað hansara nær. Her ber m.a. til at nevna ritgerð hansara um staðanovnin í Norðoyggjum. Hon er eitt dygdarverk. Jóh. Brøndum-Nielsen professari segði nær einaferð frá, hvussu høgt hann metti hesa bók. Her vóru ikki bara bústaðir og nøvn úr nútíðini kortlögð og kannaði. Burtur úr bókini kundi tú lesa, hvussu landið varð bygt, tá ið norðmenn komu hagar fyrri meira enn túsund árum síðan. Nøvnini livdu framvegis.

Eg fari eisini at nevna eina litlilæna bók, sum Christian skrivaði í tøkum tíma. Hann hevur fortalt, at hon bleiv til eftir einum sumri. Í »Feroyskari bókmentasøgu«, 1935, sigur hann frá feroyskum bókmentum og kvæðum alt ifrá Kirkjubærssteininum og fram til samtidina. Á góðum hundrad blaðsíðum fær hann ruddað upp í mongum, sum fyrr var oruddiligt og ógreitt, og hann gevur kvæðunum ta rúmd, tey av rættum eiga, tá ið feroyskar bókmentir og bókastarv skulu lýst. Við hesi litlu bók læt hann dyrnar upp til einar bókmentir, sum nógvar vistu lítið um, eisini nógvar feroyingar, tí hann leit at bókmentum innanfrá, langt áðrenn tað gjørdist magistaravisdómur og evni fyrri »nýppdagán« millum seguleys fakmenniskjúr.

Christian hevur givið søvn út við kvæðauppskriftum eftir svabo og Schröter. Hann hevur skrivað nógvar populærvisindaligar greinir báði í Føroyum og í útlandum. Harumframt hevur hann skrivað stuttar ævisøgur um merkismenn, teir ið undan gingu.

II

Janus Djurhuus var fyrsta stóra skaldið í Føroyum í nýggjari tíð. Christian er tann næsti. Hvar laðar aftrat øðrum. Høvdu teir skrivað á onkrum heimsmáli, høvdu teir farið um øll landamærk. Í lotuni arbeiddi Christian við eina útgávu av øllum yrkingunum hjá Janusi, og hon fer at visa, hvat skald hann var.

Christian gáv fyrsta yrkingasavn sitt út í 1926, sum týðiliga segði, at her kom eitt nýtt skald. Eg veit ikki um eg fari skeivur, men eg haldi meg líkasam hoyra tónan frá Olav Aukrust. Eg hugsi, at hann var meira sum ein kveikjari enn sum fyrmynd hjá Christiani. Síðan komu onnur yrkingasøvn (í 1933 og 1940), sum grundfestu ta støðu, hann hevði fingið sum skald. Hann hevur skrivað í hundradatali av yrkingum og umsetingum fram til henda dag. Skaldskapurin fellur í ymskar bólkar. Tað eru tíðir, tá ið hann mestsum ikki hevur yrkt eina reglu. Fremstu yrkingar hansara eru blivnar til í 1930-árunum, men eisini eftir at hann flutti til Føroyar at verða, hevur hann yrkt. Fyri fáu árum síðan fór Christian ígjøgnum alt, sum hann hevði yrkt, og skipaði tað til eina heildarútgávu, og har kunnu vit siggja, hvat skald hann er.

Christian hevur gjørt eina ta stytstu yrkingina, eg kenni:

*Fallin
og stongin lá eftir.*

Yrkingin sigur eina langa søgu um fleyggjagmannin, sum fall í bjørgunum, og einans stongin lá eftir og segði frá vanlukkunni, sum hend var. Styttir ber ikki til at siga eina søgu. Fá orð, men við innihaldi sum forteliur meira enn orð fyrri hon-

um, ið dugir at lesa og kennir lívið.

Einaferð í 1960-unum prentaði BERGENS TIDENDE fimn yrkingar hjá Christiani. Ein teirra var »Hitt blindi líðið«. Hetta er fyrsta orindi:

*Ganga fram í myrkri
oll tey blindu.
Ganga ymsar leiðir
eftir lyndi.
Eingi hóma miðið,
fram berg ganga —
so fer blindi líðið
vegin langa.*

Hon er yrkt í Keyptmannahavn, Christian var bara 19 ára gamal. Sjálvur roknar hann hana sum eina av sínum bestu. Hann sigur frá sær sjálvum, einum einsamøllum feroyingi í teirri blindu donsku fólkarúgvuni í stórbýnum.

Christian er bestur, tá ið hann bindur tanka og natúruppliving saman. Hann eigur myndaskapandi evnir sum fáur. Hann yrkir um tað, hann sjálvur hevur sætt og upplivað innanfrá. Eg hugsi, at tann langa leiðin á brúgvasteinunum í Keyptmannahavn, har hann gekk, stírdur í sálina, og varð háðaður, tí hann ikki dugdi at leggja feroyingin í sær av og at gloyma klettarnar og heidarnar heima, har sum hann kendi seg tryggan, vakti skaldið í honum. Og skaldskapurin hevur fylgt honum gjøgnum eitt langt liv. Tað er at gera Christian ov lítlan at taka orðið »emigrantskaldskapur« upp á tungu, men kortini er eitt og annað í skaldskapi hansara, sum — tá ið samanum kemur — er skylt við emigrantskaldskapin. Her er tó ikki talan um gremjandi sentimentalitet ella starblinda patriotisku. Heiður kundu vit kallað tað endurdroymandi skaldskap um alt tað góða, sum situr í minninum. Fjarstaðan gevur gleggssyni og eina sterkari innlivan í tíð og stað av tí, ið ikki er sjónligt við eygum, men verður upplivað innanfrá. Nógvar stórar skaldskapur og musikkur er av so vorðnum slag. Tá ið tað røttfesta menniskjað er endað á leitingarferð uti í eini fremmandari verð, gerst heimbylið alt klárari og sjónskari fyrri hugans eyga, tess longri tað hvørur burtur.

III

Christian er úrmælingur sum umsetari av fremmandum skaldskapi úr mongum londum. Stór prosaverk eftir Jonathan Swift, Voltaire, Anatole France, Albert Camus og Jørgen-Frantz Jacobsen hevur hann feroyskað. Tað skuldi tókst ein ómøgulig uppgáva at flyta Barbaru yvir í feroyskt mál, eina bók sum flestir feroyingar høvdu lisið frammanundan á donskum. Men hjá Christiani bar til. Bókin hevur fingið ein sannari og heimligari dām, enn hon hevði á donskum, tí tað er um feroysk viðurskiptir hon fortelur, og tað eru feroyingar, sum tosa.

Nakað av tí fyrsta, sum Christian fór at royna at umseta, vóru Kingo-sálmarnir. Í øldir hevði Kingo verið mest sungna sálmaskaldið hjá feroyingum, og til sálmarnar høvdu feroyingar fingið síni egnu frábrigdi av teimum gomlu lögnum. Við Kingo fóru teir á fótur á morgni, og við Kingo fóru teir at leggja seg á kvøldi. Í kirkjuni ráddi Kingo. Kingo høvdu teir altíð á munni. Sámál Joensen Mikines hoyrði Kingo fyrri sær, tá ið hann skapaði sínar máttmiklastu myndir úr feroyskum fólkalívi, eitt nú tá ið hann lýsir grindadrápið, har menninir standa sum manngarður upp móti logandi himli. Tað bleiv ein uppgáva hjá Christiani at lata Kingo tala málið hjá hesum fólki. Christian gjørdist ongantíð liðugur við Kingo. Á um ár stríddist hann við málburð og orðalag, tí hann helt seg ikki hava funnið tað rætta. Tað bíbilska orðalagið »Abrahams skød« bleiv umsiðir eftir 40 árum til »við Ábrahams knæ«. Her kann eisini verða nevnt, at Christian er við í nevndini, sum legði sálmaðikina til rættis í 1950-unum, 400 ár aftan á at lutherskur sálma-